

Prof. dr. sc. Dragutin Rosandić, Zagreb,
redovni profesor u miru

**Deranja, Franjo,
Sreće nema drugdje (nakon Diobe naranče)**

Glosa, Rijeka, 2009.

**Deranja, Franjo,
Jedine dvije trećine iliti Dioba jedine sreće,**

Glosa, Rijeka, 2009.

PROŽIMANJE NARATIVNOGA I DISKURZIVNOG IZRIČAJA

Poetička ishodišta

Poetiku romaneskne proze *Sreće nema drugdje* iliti: *Pitanje očekivanja* autor Franjo Deranja (1947.) najavio je romansiranom poemom *Dioba naranče* iliti: *Omega sindrom* godine 2007. i prozom *Jedine dvije trećine – dvadeset priča o dvadeset godina* iliti: *Problem percepcije* godine 2008. Riječ je

o poetici koja romanesknu strukturu utemeljuje na prožimanju narativnoga (pripovjedačkoga) i diskurzivnoga (raspravljajčkoga) izričaja. Prožimanje narativnoga i diskurzivnoga izričaja ostvaruje se u posebnom strukturnom modelu koji uspostavlja izlomljenu kompoziciju *defabulativnoga romana*.

Već uvodna kompozicijska jedinica (uvodna sekvencija) koja najavljuje tematski okvir romana uspostavlja temeljno poetičko ishodište: prožimanje narativnoga i diskurzivnoga izričaja s težištem na diskurzivnom.

Roman-esej, roman-lika, defabulativni roman

Autor se opredjeljuje za tip romaneskne proze koja slijedi poetiku romana-eseja, defabulativnoga romana i romana-lika. Slijedeći tako odabranu poetiku, pristupio je oblikovanju mozaičke kompozicije koja obuhvaća naizmjenično nizanje samostalnih kompozicijskih jedinica diskurzivnoga tipa koje zaustavljaju fabularni tijek i otkrivaju *razmišljanja glavnoga lika*.

Roman je raščlanjen u devet prizora, tj. devet temeljnih strukturnih jedinica koje uspostavljaju fabulu (izlomljenu fabulu). Svaki prizor obuhvaća nekoliko manjih segmenata koji prate glavni lik u okvirima intimnoga i poslovnoga života, prvenstveno njegove refleksije o najrazličitijim pitanjima života i ljudskoga trajanja te odnose s drugim likovima.

Pojedini prizori imaju nadređene naslove: Zvijezda, Čvor, Misija, Povratak. Podnaslovi upućuju na diskurzivne dionice koje zaustavljaju fabularni tijek i otkrivaju doživljajne i misaone svjetove glavnoga lika Tomislava-Antuna-Toma-Fana, koji sebe, na početku fabule, definira kao *podvojenu osobu*.

*Ja sam očito podvojena osoba, zapravo: višestruko
podijeljena ličnost!*

(...)

*Istodobno živim u prošlosti, snatreći o nekim mogućim
obnavljanjima pojedinih događaja i doživljaja
iz nedavnih ili, pak, poodavnih razdoblja u mojem životu...*

Glavni lik – pripovjedač

Glavni lik preuzima ulogu pripovjedača u skladu s najavljenom odrednicom o *obnavljanju pojedinih događaja i doživljaja iz nedavnih ili, pak, poodavnih razdoblja u mojem životu*.

Pripovjedač ili: *analitičar* vlastitoga i tuđih života (života drugih likova iz njegova intimnoga, poslovnoga i umjetničkoga života) spaja sadašnjost i

prošlost s nejasnim nagovještajima budućnosti (*simultanitet vremena*) u diskurzivnim monološkim dionicama. Riječ je o liku-pripovjedaču širokih intelektualnih vidika, senzibilnom umjetniku i ljubitelju ljepota koji se kreće u različitim prostorima Pariza i Beča kao poslovni čovjek stvaralačkih nagnuća i naglašene zavičajne određenosti (primorske).

Pripovjedač-analitičar govori o svom intimnom (obiteljskom životu – suprug i otac), djetinjstvu, umjetničkim (glazbenim) preokupacijama, intelektualnim preokupacijama, poslovnom životu, putovanjima, analizira likove s kojima uspostavlja poslovne kontakte i suradnju, posebno izdvaja događaje vezane uz glazbu, komentira likovne i glazbene sadržaje, likovne i glazbene umjetnike, znanstvenike iz različitih područja i tako uspostavlja široke intelektualne obzore. Roman pripovijeda *učeni pripovjedač*. Svoju učenost i intelektualnu radoznalost naznačuje dionicama s podnaslovima: *Trenutak spoznaje, Edukacija, Opsjednutost, Ideja, Savjest, Nada, Misterij...*

Ispovijesti glavnoga lika kreću se u širokom obzoru znanstvenih disciplina: psihologije, filozofije, sociologije, antropologije, marketinga/ekonomije, estetike, fizike...

Jezik i stil tih diskurzivnih dionica usklađuje sa zahtjevima funkcionalne stilistike – stilistike diskurzivnoga teksta koji ima deduktivnu organizaciju.

Stilsko oblikovanje diskurzivnih dionica

Diskurzivne dionice obično započinju deduktivnom rečenicom, tj. određenom tvrdnjom (tezom) koja se, u daljem tekstu, konkretizira. To pokazuju ovi primjeri:

Mnoge su darovitosti u nama. (DAR)

Ljudi su oduvijek osjetljivi na mitove. (IDEJA)

Ljudi su skloni brzom i lakom stjecanju navika te njihovom što dugotrajnijem očuvanju. (PRIZOR IV.)

Poznato je da postoje ljudi, koji život i svijet doživljavaju prvenstveno osjetom mirisa. (ASOCIJACIJA)

Sreća nije stanje, nego traganje. Nastojanje ...

Potpuna, konačna sreća – nedostižna je. (DIOBA)

Rečenice diskurzivnoga tipa često se doimaju kao *aforizmi*. U oblikovanju diskurzivnih dionica služi se *citiranjem* različitih izvora (tekstova), *parafraziranjem* i *komentiranjem*.

Stilsko oblikovanje narativnih dionica

Narativne dionice obično započinju navođenjem *dogadaja, likova, mjesta događanja, vremenskih podataka...* Primjerice:

Mati je upravo istresla palentu iz lijevane zdjele. (PRIZOR II.)

Sjedili smo i ove srijede u omiljenom restoranu Bečana. (MIRAN PAHOR)

Claude Francois sjedio je za svojim stolom prepunim raznobojnih bočica. (PRIZOR V.)

Prve dane stanovao sam u hotelu. (MARGINA 2.)

Prva dva sata proveo sam uz klavir. (AMANDA)

U narativne dionice uključuju se sažeti *opisi* događaja, ugođaja i mjesta (prostora/prostorija: kavana, poslovnih prostorija) te *dijalozi* (osobito poslovni) koji služe *karakterizaciji* likova. U skladu s prirodom tekstovnih uzoraka očituje se sintakstičko oblikovanje teksta i leksik iz područja znanosti marketinga, umjetnosti i svakodnevice.

Mogući čitateljev/čitateljčin obzor očekivanja

Roman je označen znakovitim naslovom: Sreće nema drugdje iliti: Pitanje očekivanja. Prema naslovnoj sintagmi čitatelj/čitateljica može otvarati različite obzore očekivanja: roman o sreći, roman o očekivanju, roman o osobama koje traže sreću, roman o osobama koje nešto očekuju i ostvaruju ili ne ostvaruju svoja očekivanja... Naslovna sintagma popraćena je mudrom izrekom (motom): *Sretni su oni koji ništa ne očekuju – neće biti razočarani. A kamo su nestale želje?! Snovi?!*

Kad čitatelj/čitateljica proputuje svijetom romana prateći događaje i likove, refleksije o najrazličitijim pitanjima života, na kraju romana dobiva odgovor na pitanje koje je otvoreno naslovnom sintagmom: *I sreća je tu negdje, u nama, i čeka da je postanemo svjesni; a počinjemo je biti svjesni kad ju prepoznamo! U nama.* Ozračje sreće pruža povratak kući, obitelji, sjećanjima što ih mogu izazvati mirisi pečenoga kruha`...

Autor svojim potencijalnim čitateljima/čitateljicama nudi beletrističko štivo koje spoznajno obogaćuje, produhovljuje i oplemenjuje i poziva na sugovornišvo.